

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Закону України "Про внесення змін до деяких
законодавчих актів України щодо запобігання корупції

1. Обґрунтування необхідності прийняття проекту акта

Проект Закону України "Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання корупції " (далі – проект Закону) розроблено Національним агентством з питань запобігання корупції (далі – Національне агентство) з власної ініціативи за результатами проведеного аналізу практики застосування та відстеження результативності положень, що містяться в Законі України "Про запобігання корупції" (далі – Закон), інших законодавчих актів, насамперед в частині удосконалення норм щодо: 1) запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб, 2) вимог фінансового контролю при перевірці декларацій, 3) запобіганні політичній корупції, 4) положень, які регулюють порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів та правовий статус викривача, 5) підстав притягнення до відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення.

2. Мета і шляхи її досягнення

Реалізація проекту Закону має на меті удосконалення системи запобігання корупції в Україні шляхом підвищення стандартів доброчесності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб.

Проектом Закону пропонується до переліку суб'єктів, на яких поширюється дія Закону, включити членів виконавчих комітетів сільських, селищних, міських, районних у місті рад, (крім тих, які працюють у відповідній раді на постійній основі або є депутатами відповідної ради, які на сьогодні вже є такими суб'єктами), і поширити на них вимоги Закону щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Такі зміни сприятимуть зменшенню випадків виконання вказаними особами своїх повноважень за наявності приватного інтересу при вирішенні тих чи інших питань виконавчими комітетами вказаних рад.

Також змінами забезпечується урегулювання запобігання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та посадових осіб юридичних осіб публічного права в ситуації, коли особа набуває корпоративні права, стає засновником (учасником) підприємства вже після призначення на посаду та сплину визначеного законом строку для передачі підприємств або корпоративних прав, або коли закінчився строк договору про передачу в управління підприємств та корпоративних прав. Пропонується передбачити, що у разі набуття вказаними особами, підприємств та корпоративних прав під час перебування на посаді, передача їх в управління має бути здійснена одночасно з набуттям відповідних підприємств та корпоративних прав. У свою чергу, у разі закінчення строку дії договору про передачу в управління підприємств та корпоративних прав, новий договір має бути укладений до закінчення строку дії попереднього договору.

Визначаються також нові способи передачі належних особі корпоративних прав, одним із яких є укладення договору про управління цінними паперами, іншими фінансовими інструментами і грошовими коштами, призначеними для інвестування в цінні папери та інші фінансові інструменти, з торговцем цінними паперами, який має ліцензію Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на провадження діяльності з управління цінними паперами. Для врегулювання цього питання пропонується внести відповідні зміни до законів України "Про цінні папери та фондовий ринок" і "Про інститути спільного інвестування".

Крім того удосконалюються положення щодо внесення приписів про усунення порушення законодавства. На сьогодні у випадках виявлення порушення вимог Закону щодо етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб, або іншого порушення цього Закону Національне агентство вносить керівнику відповідного органу, підприємства, установи, організації припис щодо усунення порушень законодавства. Проте не врахованими лишаються випадки, коли у особи відсутній керівник, а відповідно і припис нема кому вносити.

Пропонується забезпечити врегулювання конфлікту інтересів при звільненні особи (у випадку, коли конфлікт інтересів не може бути врегульований в інший спосіб), адже у роботодавця при практичному застосуванні цієї норми виникають труднощі через те, що Кодекс законів про працю України не передбачає такої підстави для розірвання трудового договору з ініціативи власника.

У частині забезпечення фінансового контролю пропонується чітко визначити, які відомості декларант зазначає у декларації про себе та окремо про членів сім'ї своєї сім'ї (в тому числі якщо вони не є громадянами України). Крім того, удосконалюються вимоги до характеристики нерухомого майна, в тому числі об'єктів незавершеного будівництва, що зазначаються в декларації, інформації щодо корпоративних прав, зареєстрованих за кордоном тощо.

Також пропонованими проектом змінами з метою забезпечення виконання Національним агентством покладених на нього завдань забезпечується безпосередній автоматизований доступ Національного агентства до інформаційно-телекомунікаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, у тому числі таких, що містять інформацію з обмеженим доступом (конфіденційну інформацію), держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування.

Пропонованими змінами уточнюється правовий статус уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції, а також конкретизуються положення Закону в частині проведення оцінки корупційних ризиків, як обов'язкової складової антикорупційних програм органів влади, та чітко визначаються суб'єкти затвердження антикорупційних програм, та строки для їх затвердження.

Не менш важливим питанням, яке пропонується врегулювати проектом Закону, є посилення гарантій державного захисту викривачів, та встановлення кримінальної відповідальності за застосування до викривачів негативних заходів впливу

(звільнення, примушування до звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності, скорочення заробітної плати тощо).

Пропоновані проектом зміни також стосуються удосконалення процедури складання протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, розгляду судом відповідних справ, збільшення строків накладення стягнень за вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, оскільки притягнення осіб до адміністративної відповідальності за такі правопорушення, є результатом виявлення спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції порушень вимог Закону та законів, що регулюють статус і порядок діяльності народних депутатів України та депутатів місцевих рад.

Крім того пропонується встановити адміністративну відповідальність за невідкриття політичною партією, її місцевою організацією, яка в установленому порядку набула статусу юридичної особи, рахунку в установах банків України.

Проектом Закону пропонується також внести зміни до Закону України "Про судовий збір" у частині звільнення Національного агентства під час розгляду справи в усіх судових інстанціях від сплати судового збору за подання позовів щодо визнання незаконними нормативно-правових актів, індивідуальних рішень, виданих (прийнятих) з порушенням встановлених Законом вимог та обмежень, визнання недійсними правочинів, укладених внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення.

Положеннями проекту, до того ж, передбачається виключити із Закону України "Про судоустрій і статус суддів" статтю 75, яка зобов'язує Національне агентство всупереч вимогам Закону України "Про запобігання корупції" здійснювати повну перевірку декларацій, поданих кандидатами на посаду судді.

Відповідно до змісту положень частини другою статті 48, частини першою статті 50 Закону України "Про запобігання корупції" повній перевірці підлягають виключно декларації службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, суб'єктів декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, перелік яких затверджується Національним агентством.

У свою чергу стосовно кандидатів на зайняття таких посад застосовується інший механізм запобігання корупції – спеціальна перевірка, під час якої здійснюється перевірка, зокрема, достовірності відомостей, зазначених кандидатами у декларації.

3. Правові аспекти

У цій сфері правового регулювання діють такі нормативно-правові акти:

Конституція України, Кодекс законів про працю України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Закони України "Про нотаріат", "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про банки і банківську діяльність", "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань", "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень", "Про цінні папери та фондовий ринок", "Про захист персональних даних", "Про судовий збір", "Про інститути спільного інвестування", "Про депозитарну систему України", "Про запобігання корупції", "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних

злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення", "Про державну службу", "Про судоустрій і статус суддів".

4. Фінансово-економічне обґрунтування

Прийняття та реалізація проекту Закону не потребуватиме додаткових витрат із Державного бюджету України.

5. Позиція заінтересованих органів

Проект Закону потребує погодження Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Міністерством оборони України, Міністерством освіти і науки України, Міністерством з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, Міністерством фінансів України, Пенсійним фондом України, Національною поліцією України, Національною гвардією України, Адміністрацією Державної прикордонної служби України, Національним агентством України з питань державної служби, Державною службою фінансового моніторингу України та проведення правової експертизи Міністерством юстиції України.

Також проект Закону потребує направлення для висловлення позиції до Національного банку України, Генеральної прокуратури України, Національного антикорупційного бюро України, Служби безпеки України, Вищої ради правосуддя, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

6. Регіональний аспект

Проект Закону не стосується питання розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

6¹. Запобігання дискримінації

У проекті Закону відсутні положення, що містять ознаки дискримінації. Громадська антидискримінаційна експертиза законопроекту не проводилася.

7. Запобігання корупції

У проекті Закону відсутні правила і процедури, що можуть містити ризики вчинення корупційних правопорушень, тому він не потребує проведення громадської антикорупційної експертизи.

8. Громадське обговорення

Проект Закону потребує проведення консультацій з громадськістю.

8¹. Розгляд Науковим комітетом Національної ради України з питань розвитку науки і технологій

Проект Закону не стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності.

9. Позиція соціальних партнерів

Проект Закону стосується соціально-трудової сфери та потребує направлення для висловлення позицій до Федерації профспілок України та Федерації роботодавців України.

10. Оцінка регуляторного впливу.

Проект Закону не є регуляторним актом, оскільки не визначає додаткові норми стосовно діяльності суб'єктів господарювання, проте знижує адміністративний тиск.

10¹. Вплив реалізації акта на ринок праці

Проект Закону не містить положень, що мають вплив на ринок праці.

11. Прогноз результатів

Прийняття проекту Закону дозволить покращити механізми запобігання корупції в Україні шляхом підвищення стандартів доброчесності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та порівняних до них осіб, а також громадянського суспільства.

**Голова Національного агентства
з питань запобігання корупції**

Наталія Корчак

_____ р.